

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 257/2023-8

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED],

[REDACTED],
proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní sp. zn. 2PP/123/2022 a jeho uzneseniu č. k. 2PP/123/2022-94 z 9. augusta 2022 a postupu Krajského súdu v Trnave v konaní sp. zn. 5Tos/186/2022 a jeho uzneseniu č. k. 5Tos/186/2022 z 22. decembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na spravodlivý proces zaručeného čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) a zásady primeranosti prísnosti trestov zaručenej čl. 49 ods. 3 charty postupmi a rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Žiada zrušenie oboch napadnutých rozhodnutí, vrátenie veci na ďalšie konanie a ustanovenie právneho zástupcu.

II.

Skutkové východiská

2. Z napadnutých uznesení všeobecných súdov, ktoré sú uverejnené na oficiálnom webovom sídle Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ústavný súd zistil, že sťažovateľ vykonáva trest odňatia slobody na základe viacerých právoplatných odsúdení za spáchané trestné činy.
3. Okresný súd napadnutým uznesením z 9. augusta 2022 zamietol návrh sťažovateľa z 15. júna 2022 na podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody. Konštatoval, že sťažovateľ nesplnil formálnu podmienku podmieneného prepustenia, keďže s ohľadom na uložené tresty odňatia slobody sťažovateľ vykoná požadovanú pomernú časť trestu najskôr

21. marca 2024. Okresný súd k splneniu materiálnej podmienky (preukázané polepšenie) uviedol, že hodnotenie riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody je vnútorne rozporné. Na jednej strane je správanie a vystupovanie sťažovateľa hodnotené ako nestabilné a kolísavé a na druhej strane rešpektuje príkazy a nariadenia, plní si povinnosti, dodržiava interné normy, vyhýba sa konfliktným situáciám v kolektíve odsúdených, bol sedemkrát disciplinárne odmenený a disciplinárne nebol potrestaný. Navyše prejavil záujem o prácu a je pracovne zaradený, kde k pracovným úlohám pristupuje zodpovedne, je zručný, snaživý, pracuje samostatne a jeho pracovná morálka je dlhodobo hodnotená kladne. Z hodnotenia je však nepochybné, že sťažovateľ plní stanovené ciele programu zaobchádzania len čiastočne – je vedený k sebareflexii, sebadisciplíne a využitiu jeho osobnostných rezerv do budúcnosti, avšak dosiaľ to nebolo všetko u odsúdeného naplnené. Napokon poslednú podmienku (dôvodnosť očakávania riadneho života po podmiennečnom prepustení) okresný súd vyhodnotil ako nespĺnenú vzhľadom na menej priaznivú resocializačnú prognózu, stredné riziko recidívy trestnej činnosti a trestnú minulosť sťažovateľa, ktorý sa dopustil najzávažnejšieho trestného činu (vražda) a z výkonu trestu odňatia slobody za vraždu bol podmiennečne prepustený. Počas skúšobnej doby podmiennečného prepustenia sa dopustil ďalšieho násilného trestného činu (zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby), kde ako poškodené vystupovali manželka, stará matka a svokra sťažovateľa. Správanie sťažovateľa v skúšobnej dobe podmiennečného prepustenia malo za následok vzhľadom na závažnosť spáchaného skutku nielen uloženie nepodmiennečného trestu odňatia slobody, ale i neosvedčenie sa v skúšobnej dobe podmiennečného prepustenia a nariadenie výkonu zvyšku uloženého trestu.

4. Proti uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ sťažnosť podľa Trestného poriadku. Dôvodil, že ak odsúdený môže byť prepustený z výkonu trestu odňatia slobody, ktorý vykonáva ako prvý, a nemôže byť prepustený z výkonu trestu odňatia slobody, ktorý vykonáva ako druhý, pretože už raz bol z tohto výkonu trestu odňatia slobody podmiennečne prepustený, súd, ktorý rozhodne o podmiennečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, musí vo výroku svojho rozhodnutia uviesť, z ktorého výkonu trestu odňatia slobody sa podmiennečne prepúšťa, a v rozhodnutí musí uviesť aj skutočnosť, že z výkonu trestu odňatia slobody bude podmiennečne prepustený až po vykonaní nariadeného trestu odňatia slobody, z ktorého nemôže byť podmiennečne prepustený. Z uvedeného vyplýva, že odsúdený po pozitívnom rozhodnutí súdu o jeho podmiennečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, z ktorého môže byť prepustený, ak spĺňa podmienky § 66 Trestného zákona, bude fakticky prepustený z výkonu trestu odňatia slobody až po vykonaní trestu odňatia slobody, z ktorého nemôže byť podmiennečne prepustený podľa § 68 ods. 5 Trestného zákona. Hodnotenie riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody považoval za tendenčné a účelové, pričom okresnému súdu márne navrhoval vypočítať zamestnanca ústavu na výkon trestu odňatia slobody, ktorý hodnotenie vypracoval. Sťažovateľ tiež spochybňoval metodiku určovania rizika sociálneho zlyhania, keďže neprihliada na individuálne pomery odsúdeného. Zdôraznil, že má zabezpečenú prácu, rovnako má zabezpečené bývanie v mieste trvalého bydliska. Má rodinu, s ktorou udržiava pravidelný kontakt. Má maloletého syna, ktorý si vyžaduje špeciálny prístup vzhľadom na jeho diagnózu (ADHD). Manželka nie je zamestnaná, poberá len sociálne dávky, teda jeho prítomnosť pri rodine je nevyhnutná pre zabezpečenie základných životných potrieb jej členov. Počas doterajšieho výkonu trestu si uvedomil nesprávnosť konania a jeho záväzok do budúcnosti sa správať tak, aby aspoň čiastočne odčinil nezákonné konanie vedením riadneho života po prepustení. Perspektívu vedenia riadneho

života okresný súd posudzoval výlučne na jeho trestnej minulosti a závažnosti skutku. Nehodnotil všestranne sťažovateľovu osobnosť, doterajšie pôsobenie výkonu trestu, možnosti jeho nápravy a osobné pomery s prihliadnutím na účel trestu, pričom bez významu nie je ani zistenie, ako bude verejnosť reagovať na podmienené prepustenie a aké sú sociálne podmienky sťažovateľa.

5. Krajský súd napadnutým uznesením sťažnosť sťažovateľa zamietol. K formálnej podmienke podmieneného prepustenia odkázal na § 66 ods. 3 Trestného zákona, podľa ktorého ak odsúdený má vykonať viac trestov odňatia slobody, odsúdený môže byť podmienne prepustený najskôr po výkone súčtu pomerných častí uložených trestov podľa odseku 1 písm. a) až c), § 67 ods. 1 a 2 a celého zvyšku trestu podľa § 68 ods. 2. Toto ustanovenie bolo do Trestného zákona zavedené novelou č. 321/2018 Z. z. účinnou od 1. januára 2019. Pre účely podmieneného prepustenia sa teda výkon postupne nariadených trestov odňatia slobody považuje za trest jediný, a to z dôvodu, že správanie odsúdeného vo výkone trestu je potrebné hodnotiť z hľadiska dosiahnutia prevýchovy odsúdeného komplexne. Preto je správny právny záver okresného súdu, že podmienené prepustenie sťažovateľa bude možné najskôr 21. marca 2024.

III.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že okresný súd a krajský súd nerozhodovali o jeho žiadosti v kontexte čl. 7 ods. 5 a čl. 154c ods. 1 ústavy, ktoré umožňujú použiť pravidlá pre odsúdeného priaznivejšie. Nadväzne poukazuje na odporúčanie Výboru Ministrov Rady Európy č. (2003) 22 o podmienenom prepustení, ktoré je podľa jeho názoru pre Slovenskú republiku smerodajné.

7. Ďalej sťažovateľ argumentuje, že neustále poukazuje na neprimerane prísny trest odňatia slobody, ktorý mu bol uložený, s ohľadom na trestnú činnosť, za ktorú bol odsúdený, a na jeho pomery. Celková výmera jeho trestu nie je ani v súlade s judikatúrou ústavného súdu o individualizácii a primeranosti trestu. Svojou dĺžkou sa jeho trest transformuje do kolektívneho trestu, v rámci ktorého už pociťuje kruté zaobchádzanie aj sťažovateľova rodina, ktorá od roku 2018 žije v extrémnej chudobe. Uvádzané okolnosti boli konajúcim súdom známe.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Sťažovateľ sformuloval petit ústavnej sťažnosti tak, že navrhuje vysloviť porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy „a v zmysle čl. 7 ods. 2 a 5, čl. 154c ods. 1 ústavy porušené tiež bolo čl. 47 a čl. 49 ods. 3 Charty (Charta základných práv EÚ)“. Z citovanej formulácie vyplýva, že čl. 7 ods. 2 a 5 a čl. 154c ods. 1 ústavy sťažovateľ nestavia do polohy referenčných noriem, ale chápe ich ako ustanovenia, prostredníctvom ktorých sú vnútroštátne orgány verejnej moci zaviazané použiť pravidlá zakotvené v medzinárodných zmluvách, ktorými je Slovenská republika viazaná, pokiaľ je to pre adresáta výkonu verejnej moci priaznivejšie. Týmito pravidlami sú čl. 47 a čl. 49 ods. 3 charty. Preto ústavný súd čl. 7 ods. 2 a 5 a čl. 154c ods. 1 ústavy nezahrnul do referenčného rámca ústavnej sťažnosti. Navyše, je potrebné dodať, že čl. 7 ods. 2 a 5 a čl. 154c ods. 1 ústavy žiadne základné práva a slobody nezakotvujú, preto v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktoré sa účelovo orientuje na ochranu základných práv a slobôd, ani nemožno vysloviť ich porušenie.

IV.1. K napadnutému postupu a rozhodnutiu okresného súdu:

9. Z princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Zmysel a účel subsidiárneho postavenia ústavného súdu pri ochrane základných práv vyplývajúcich z ústavy a práv, ktoré sú zakotvené v dohovore, spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučnou úlohou ústavného súdu. Táto úloha predstavuje úlohu každého orgánu verejnej moci v rámci jemu zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu predstavuje v tomto kontexte *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ku ktorého uplatneniu dôjde až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré participujú na ochrane ústavnosti (IV. ÚS 594/2021).

10. Ústavnou sťažnosťou napadnutý postup i napadnuté uznesenie okresného súdu boli postupom a rozhodnutím súdu prvého stupňa. Proti takémuto rozhodnutiu má odsúdený právo podať sťažnosť ako opravný prostriedok, pričom následne poskytuje ochranu jeho základným právam a slobodám sťažnostný súd. Keďže sťažovateľ právo podať sťažnosť podľa Trestného poriadku využil, ochranu jeho označeným základným právam poskytoval krajský súd, ktorý je „iným súdom“ v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy. Preto ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti smerujúcej proti postupu a uzneseniu okresného súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) z dôvodu nedostatku právomoci.

IV.2. K namietanému postupu a uzneseniu krajského súdu:

11. K dôvodom ústavnej sťažnosti atakujúcim uznesenie krajského súdu ústavný súd uvádza, že Trestný zákon ustanovuje tri podmienky na podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody. Prvá z nich spočíva vo výkone zákonom ustanovenej časti uloženého trestu odňatia slobody. Druhá podmienka sa orientuje na zhodnotenie správania sťažovateľa v doterajšom výkone trestu z hľadiska toho, či preukázal polepšenie. Napokon tretia podmienka upriamuje pozornosť na budúcnosť, konkrétne na to, či od sťažovateľa možno očakávať, že po podmiennečnom prepustení povedie riadny život. Prvá podmienka je z pohľadu vyhodnotenia jej splnenia exaktne merateľná a má paušálnu povahu. Svojou povahou teda nie je spôsobilá zohľadniť individuálne pomery odsúdeného. Druhá a tretia podmienka už vykazujú výlučnú orientáciu na osobné pomery dotknutej osoby. Popísané podmienky musia byť splnené kumulatívne, čo znamená, že ak čo len jednu z nich konajúci súd nevyhodnotí ako splnenú, k podmiennečnému prepusteniu dôjsť nemôže, aj keby ostatné dve podmienky splnené boli.

12. V sťažovateľovej veci okresný súd i krajský súd dospeli k záveru, že nebola splnená už prvá podmienka. Konštatovali, že vzhľadom na uložené tresty odňatia slobody bude možné sťažovateľa podmiennečne prepustiť najskôr v marci 2024. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ osobitne a koncentrovane voči záveru súdov o nesplnení prvej podmienky nebrojí. Pozornosti ústavného súdu pritom neušlo, že v sťažnosti podanej podľa Trestného poriadku proti uzneseniu okresného súdu sťažovateľ záver okresného súdu o nesplnení podmienky výkonu zákonom ustanovenej časti uloženého trestu odňatia slobody kritizoval. Krajský súd však v odôvodnení svojho napadnutého uznesenia dôkladne sťažovateľovi vysvetlil právny stav účinný od 1. januára 2019, ktorý mu s ohľadom na výmeru uložených trestov odňatia slobody prístup k podmiennečnému

prepusteniu neumožňuje. Už zdôraznenú skutočnosť, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti adresne neatakujúce záver súdov o nesplnení prvej (formálnej) podmienky, vyhodnocuje ústavný súd tak, že so záverom o jej nesplnení je uzrozmeneý. Žiadna zo sťažnostných námietok nemá priamu obsahovú väzbu na otázku splnenia prvej podmienky podmiennečného prepustenia. Napriek tomu ústavný súd dopĺňa, že aj sťažovateľom spomenuté odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy č. (2003) 22 o podmiennečnom prepustení (ďalej len „odporúčanie“), hoci nejde o predpis priamo aplikovateľný v členskom štáte Rady Európy, predpokladá existenciu formálnej podmienky podmiennečného prepustenia spočívajúcej v povinnosti vykonať určitú zákonom ustanovenú časť uloženého trestu odňatia slobody (časť IV bod 16 odporúčania).

13. Ústavný súd z uvedených dôvodov uzatvára, že už len záver o nesplnení prvej zákonnej podmienky podmiennečného prepustenia, ktorý nesignalizuje arbitrárnosť či inú ústavnú neudržateľnosť, postačoval na ústavne konformné zamietnutie sťažovateľovej žiadosti o podmiennečné prepustenie. Preto, aj keby ústavný súd mal pochybnosti o udržateľnosti záveru oboch konajúcich súdov o nesplnení ďalších dvoch podmienok podmiennečného prepustenia, nebol by dôvod na vyslovenie porušenia označených práv sťažovateľa, keďže zrušenie napadnutého uznesenia krajského súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie by nebolo spôsobilé viesť k inému záveru, než je ten, že sťažovateľ podmienky podmiennečného prepustenia nesplnil.

14. Napriek formulovaným dôvodom, ktoré postačujú na odmietnutie ústavnej sťažnosti v časti smerujúcej voči postupu a uzneseniu krajského súdu, ústavný súd ešte k dôvodu ústavnej sťažnosti založenému na tvrdení o neprimeranej prísnosti trestu odňatia slobody uvádza, že výmera uloženého trestu bola predmetom rozhodovania všeobecných súdov v trestnom konaní vedenom voči sťažovateľovi. Predmetom rozhodovania o žiadosti sťažovateľa o podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody už nie je jeho výmera. Tá je v okamihu rozhodovania o žiadosti o podmiennečné prepustenie už určená minulým právoplatným rozhodnutím v merite trestného konania. Ani zákonom ustanovené materiálne podmienky prepustenia (polepšenie, perspektíva vedenia riadneho života) nezohľadňujú kritérium prípadnej prísnosti uloženého trestu odňatia slobody, voči ktorej mohol sťažovateľ namietat' v minulosti opravnými prostriedkami proti meritórnemu rozhodnutiu v jeho trestnej veci.

15. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti sťažovateľa v časti smerujúcej proti postupu a uzneseniu krajského súdu nezistil žiadne signály ich arbitrárnosti či zjavnej neodôvodnenosti, ktoré by boli spôsobilé po meritórnem prerokovaní viesť k vyhovujúcemu nálezu. Preto v tejto časti ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

16. Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde možno v konaní na ústavnom súde ustanoviť fyzickej osobe alebo právnickej osobe právneho zástupcu, ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom ustanoviť (I. ÚS 333/2020). V prípade ústavnej sťažnosti, pri ktorej je daný dôvod na jej odmietnutie, ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Preto neboli splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a žiadosti sťažovateľa podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde nebolo vyhovené.

17. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo bez právneho významu rozhodovať o ďalších návrhoch formulovaných sťažovateľom v petite jeho ústavnej sťažnosti (zrušenie napadnutých rozhodnutí, vrátenie veci na ďalšie konanie).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. mája 2023

Robert Šorl
predseda senátu